

	Центральнoукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка	Силабус навчальної дисципліни			
		Назва дисципліни Аграрне і земельне право			
		Статус дисципліни Цикл професійної підготовки нормативний компонент			
Галузь знань	08 Право				
Спеціальність	081 Право				
Освітня програма	Право				
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)				
Форма навчання	Денна/заочна				
Курс	2				
Семестр	4				
Обсяг дисципліни	Кредити	5/5	Години	150/150	
	Лекційні			30/14	
	Практичні/семінарські			32/8	
	Лабораторні				
	Самостійна робота			88/128	
Семестровий контроль	Екзамен				
Викладач	Чернік Світлана Дмитрівна, к.і.н., доцент загальноправових дисциплін та державного управління, доцент				
Контактна інформація	s.d.chernik@susri.edu.ua				
Кафедра	кафедра загальноправових дисциплін та державного управління				
Факультет	права, бізнесу та адміністрування				
Предмет навчання (Що буде вивчатися)	<p>Аграрне і земельне право входить до складу основних навчальних курсів, які є невід'ємною частиною і необхідним елементом вищої юридичної освіти. В межах цієї навчальної дисципліни вивчаються теоретичні й практичні питання земельного та аграрного права як окремих галузей права. Зокрема, предмет, метод, система аграрного і земельного права, об'єкти та принципи правового регулювання, зміст аграрних і земельних правовідносин, юридична відповідальність за порушення аграрного і земельного законодавства, правовий статус суб'єктів аграрного господарювання, форми власності на землю і форми землекористування; вимоги чинного законодавства щодо раціонального використання та охорони земель, склад та категорії земель тощо. Вивчення навчальної дисципліни «Аграрне і земельне право» базується на основі нормативних актів, наукових і навчальних джерел, які становлять предмет аграрного і земельного права.</p>				
Мета (Чому це цікаво/потрібно вивчати)	<p>Метою курсу є формування цілісного, системного уявлення про актуальні теоретичні проблеми земельного та аграрного права, їх взаємозв'язку з теоретичними і практичними проблемами в рамках інших галузей права (цивільне право, адміністративне право тощо), а також здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у аграрному та земельному праві або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин та принципів.</p>				

Компетентності	<ul style="list-style-type: none"> - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності (ІК); - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1); - здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК2); - знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК3); - здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК7); - прагнення до збереження навколишнього середовища (ЗК15); - здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності (ЗК16); - цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи (ФК3); - здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти (ФК11); - здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції (ФК12); - здатність до критичного та системного аналізу правових явищ (ФК13); - здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення (ФК-16).
Програмні результати <i>(Чому можна навчитися)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин (ПРН1); - проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (ПРН3); - давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю (ПРН5); - оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему (ПРН6); вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології (ПРН10); - знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права (ПРН13); - вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних (ПРН15); - працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди (ПРН17); - пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (ПРН19); - виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки (ПРН20); - надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях (ПРН22).
Зміст дисципліни	<p style="text-align: center;"><i>Розділ 1. Аграрне право. _Тема 1. Загальні положення аграрного права. Тема 2. Державне регулювання сільського</i></p>

	<p>господарства в Україні. Тема 3. Організаційно-правові форми суб'єктів аграрного господарства. Тема 4. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників. Тема 5. Правове регулювання здійснення окремих видів сільськогосподарської діяльності. Тема 6. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві. Тема 7. Договірні відносини в сільському господарстві. Тема 8. Юридична відповідальність за порушення аграрного законодавства.</p> <p>Розділ 2. Земельне право. Тема 9. Предмет, метод, принципи, система та джерела земельного права. Тема 10. Право власності на землю. Тема 10. Право власності на землю. Тема 11. Право користування землею. Тема 12. Обмеження прав на землю. Тема 13. Набуття і реалізація прав на землю. Тема 14. Управління в галузі земельних відносин. Тема 15. Склад та категорії земель України. Тема 16. Правове регулювання плати за землю. Тема 17. Охорона земель. Тема 18. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.</p>
<p>Критерії оцінювання роботи студентів</p>	<p>Критеріями оцінки є:</p> <p>усні відповіді: повнота розкриття питання; логіка викладання, культура мови; емоційність та переконаність; використання основної та додаткової літератури; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;</p> <p>виконання письмових завдань: повнота розкриття питання; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; охайність оформлення письмової роботи.</p> <p>Максимальний бал за виступ з питань певної теми модуля на семінарському занятті – 3 бали.</p> <p>До 2-х балів ставиться студентові, який робить вдалі доповнення протягом семінарських занять з певної теми модуля, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань.</p> <p>Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.</p> <p>За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі - роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: до 5 балів.</p>
<p>Політика курсу</p>	<p>- обов'язкове відвідування навчальних занять;</p> <p>- активність студента під час семінарських занять;</p> <p>- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;</p> <p>- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені на консультаціях.</p> <p>Не допустимо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пропуск занять без поважних причин; - запізнення на заняття; - користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при зверненні до правових джерел); - порушення правил академічної доброчесності.
<p>Інформаційне забезпечення</p>	<p>Онлайн-ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua - Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського

	<p>національного університету ім. Тараса Шевченка. URL: www.library.univ.kiev.ua</p> <p>- Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib</p> <p>- Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського URL: http://library.kr.ua/.</p> <p>- Наукова бібліотека Центральноукраїнського державного університету ім. В.Винниченка URL: https://cisu.edu.ua/ua/probiblioteku/struktura-biblioteku</p> <p>- Сайт Верховної Ради України (законодавство). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main</p> <p>- Сайт журналу «Право України». URL: http://pravoua.com.ua/ http://www.ligazakon.ua/</p> <p>- Українська правнича фундація. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/REF0010079</p>
<p>Матеріально-технічне забезпечення</p>	<p><i>Аудиторії корпусу № 1 ЦДУ ім. В.Винниченка, мультимедійне обладнання або ноутбук, смартфони, презентаційні матеріали до курсу, навчальна та наукова література.</i></p> <p style="text-align: center;">Нормативно-правові акти</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (зі змінами) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80. 2. Водний кодекс України від 6 червня 1995р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80. 3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14. 4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10. 5. Кримінальний кодекс України від 1 вересня 2001р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14. 6. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12. 7. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1264-12. 8. Про правовий режим територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27 лютого 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12. 9. Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16 червня 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2456-12. 10. Про пестициди та агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80. 11. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22. 02. 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1478-14. 12. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80. 13. Про охорону земель : Закон України від 19 червня 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/962-15. 14. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 року URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.

15. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17 жовтня 1990 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-12>.

16. Про кооперацію: Закон України від 10 липня 2003 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1087-15>.

17. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10 квітня 1992 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2265-12>.

18. Про кредитні спілки: Закон України від 14 липня 2023 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>.

19. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14 лютого 1992 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12>.

20. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21 липня 2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80>.

21. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/973-15>.

22. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/742-15>.

23. Про оренду землі: Закон України від 6 жовтня 1998 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14>.

24. Про оцінку земель: Закон України від 11 грудня 2003 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1378-15>.

25. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.

26. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/963-15>.

Основна

1. Аграрне право : підручник / [Т. В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю. Ю. Бакай, В. І. Гордєєв та ін.] ; за ред. Т. В. Курман ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2024. – 472 с.

2. Аграрне право : підручник / [В. М. Корнієнко та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. А. М. Статівки ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - 2-ге вид., змін.. Харків : Право, 2021. 416 с.

3. Аграрне право України : навч. посіб. / [Т. Є. Харитонова та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук Т. Є. Харитонової, проф. І. І. Каракаша ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". Одеса : Юридична література, 2017. 434 с.

4. Боднарчук О. Г.. Земельне право [Текст] : навч. посіб. / О. Г. Боднарчук, К. М. Васьківська, А. П. Гаврилішин ; Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2021. 445 с.

5. Долинська М. С., Заболотна Н. Я., Марич Х. М. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с

6. Дуравкіна Н.І. Земельне право у схемах і таблицях : навч. посіб. / Н.І. Дуравкіна ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Сум. філ. Суми : Мрія , 2018. 99 с.

7. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С.

Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Байк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с

8. Земельне право : підручник. 3-тє вид., доп. і перероб.; за ред. М. В. Шульги. Харків : Юрайт, 2023. 592 с.

9. Корнєєв Ю. В. Земельне право України: навчальний посібник. К.:ЦУЛ, 2025. 130 с.

10. Потапенко С. А. Земельне право України : навч. посіб. / С. А. Потапенко ; Акад. праці, соц. відносин і туризму. Київ : Ліра-К, 2023. 559 с.

Допоміжна

1. Бондар О. Г. Публічне управління у сфері використання та охорони земель в Україні: актуальні проблеми правового та інституційного забезпечення. *Право України*. 2020. № 5. С. 43-62.

2. Бутенко Є. В. Моніторинг та охорона земель в умовах цифрової трансформації. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2023. № 3. С. 44-60.

3. Гафурова О. В. Сільськогосподарські кооперативи як суб'єкти аграрних правовідносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 82(2). С. 53-57.

4. Гафурова О.В. Сільськогосподарські кооперативи як суб'єкти аграрних правовідносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 82(2). С. 53-57.

5. Долинська М.С. Принципи земельного права України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 121-125.

6. Долинська М. Поняття сім'ї в аграрному праві. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки*. 2021. Т. 8, № 1. С. 110-116.

7. Дрозд І. В. Поняття оформлення прав на землю в земельному праві України. *Правова держава*. 2023. Вип. 34. С. 759-771.

8. Ігнатенко І. В. Правове регулювання обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні: порівняльний аналіз з країнами ЄС. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Юридичні науки*. 2023. № 10. С. 62-67.

9. Коваленко Т. О. Юридична природа майнового паю як об'єкта аграрних правовідносин. *Публічне право*. 2019. № 3. С. 140-149.

10. Коваленко Т.О. Перспективи розвитку аграрного законодавства України в контексті Європейського зеленого курсу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6. С. 133-140.

11. Кондратенко Д. Ю. Правове регулювання правовідносин у сфері обліку земель. *Право та інноваційне суспільство*. 2019. № 2. С. 100-105.

12. Корнієнко Г. С. Правові обмеження у сфері обігу земель сільськогосподарського призначення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 288-292.

13. Кулинич П. Ф. Цифрова трансформація земельного законодавства України як напрям його модернізації: стан і перспективи. *Альманах права*. 2023. Вип. 14. С. 88-94.

14. Кульчій І. М. Правові виклики державної аграрної політики України в умовах євроінтеграції. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 149. С. 126-135.
15. Латишева В.В. Сільськогосподарські виробничі кооперативи як суб'єкти аграрних правовідносин. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія : Юридичні науки. 2020. № 4(1). С. 66-72.
16. Михайловський О. М. Щодо проблем класифікації суб'єктів аграрного права. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 11(4). С. 4-7.
17. Мірошніченко А. М. Земельна ділянка як об'єкт права: абстракція чи реальність? *Право України*. 2020. № 5. С. 91-105.
18. Мірошніченко А. М. Право власності на земельні ділянки в Україні. *Цивілістична платформа*. 2024. № 1. С. 77-108.
19. Нешик О. С. Правовий режим майна фермерського господарства. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. № 1. С. 139-150.
20. Ніколов Д. П. Правові проблеми захисту володіння земельною ділянкою під об'єктом нерухомості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2022. Вип. 68. С. 67-74.
21. Сокол М. В. Земельна ділянка як об'єкт аграрних правовідносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2019. Вип. 59(2). С. 11-14.
22. Страпчук С. І. Особливості сталого розвитку аграрного сектору та його нормативно-правове забезпечення. *Вісник ХНАУ*. Серія : Економічні науки. 2021. № 2(1). С. 220-236.
23. Терьошкіна А. Д. Правове становище аграрної біржі України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 11(2). С. 37-40.
24. Туєва О. М. Сучасний стан та тенденції правового регулювання адаптивних форм аграрного виробництва. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 5. С. 80-85.
25. Уркевич В. Ю. Право постійного користування земельною ділянкою: проблеми теорії та практики. *Право України*. 2020. № 5. С. 143-157.
26. Чернік С.Д. Земельна правосуб'єктність юридичних осіб, створених та зареєстрованих відповідно до законодавства іноземної держави. *Актуальні проблеми національного законодавства: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кропивницький, 17 листопада 2022 року*. Частина 1. Кропивницький, 2022. С.47-49.
27. Чернік С.Д. Особливості земельної правосуб'єктності громадян України, іноземців та осіб без громадянства. *Наукові записки*. Серія : Право. 2022. Випуск 13. Кропивницький, 2022. С.57-61.
28. Чернік С.Д. Сталий розвиток як основа екологічної політики України. *Наукові записки*. Серія: Право / Ред. Кол.: Є. Ю. Соболь, В. Г. Гриценко, О. В. Батанов та ін. Кропивницький : ТОВ «Полімед-Сервіс», 2020. Випуск 9. С.64-68.
29. Шарапова С. В. Окремі питання співвідношення державного земельного кадастру та моніторингу земель. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 298-301.

30. Шарапова С.В., Кашкіна В.А. Деякі питання правового режиму земель природно-заповідного фонду. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6. С. 203-207.
31. Шудров В. С. Агроінноваційна політика як правова категорія: поняття та основні напрями агроінноваційного розвитку. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 5. С. 86-92.
32. Шульга М.В. Право спільної часткової власності на земельну ділянку в земельно-правовій доктрині України. *Право України*. 2020. № 5. С. 116-127.
33. MacKenzie J.-A., Phillips M. Textbook on Land Law. Oxford University Press, 2006. 623 p.
34. Vranken, L., Tabeau, E., Roebeling, P. and Ciaian, P., Agricultural land market regulations in the EU Member States, EUR 30838 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021, P. 43-44.